
Garázdaság tegnap, ma, holnap

Nagy László Tibor*

Nagy tisztelettel és szeretettel köszöntöm Farkas Ákos professzor urat nevezetes születésnapja alkalmából. Ismeretségünk hosszú időre tekint vissza. Különösen kellemes emlékeket idéz fel bennem az az időszak, amikor kollégák is voltunk, mivel professzor úr 1990 és 2001 között az Országos Kriminológiai Intézet másodállású kutatójaként is tevékenykedett, eleinte tudományos munkatársként, majd 1998-tól tudományos főmunkatársként. Mindig példamutató volt számomra elmélyült szaktudása, megbízhatósága, ugyanakkor rendkívül derűs, békét sugárzó, kedves, közvetlen személyisége. Vitathatatlanul jelentős szerepet játszott a Miskolci Egyetem és az OKRI intézményei és oktatói, kutatói között kialakult és máig jelenlévő kiváló kapcsolatban. Mindemellett arról a számomra nagyon fontos eseményről sem feledkezhetek meg, hogy professzor úr volt PhD értekezésem¹ nyilvános vitájának bíráló bizottsági elnöke. Erre az eseményre emlékezvén választottam tisztelgő tanulmányom témájául – újragondolva és aktualizálva – doktori disszertációm kérdéskörét.

Tisztelt Professzor Úr, Kedves Ákos, nagy szeretettel kívánok jó egészséget, és további sok sikert, örömet, boldogságot mind szakmai pályafutásod, mind magánéleted során!

1. Tegnap

A garázdaság 1955-ben bűncselekményként történt pönalizálása óta mind törvényi megfogalmazásában, mind a jogalkalmazási gyakorlatban számos jelentős változás történt, amely szükségképpen tükrözte az aktuális társadalmi-politikai-kulturális viszonyokat, időszakonként komoly mértékben fellángoló jogirodalmi vitákat is kiváltva. Ezt figyelembe véve meglepőnek is tűnhet, hogy a tulajdonképpen szovjet példa alapján megkonstruált, a szocialista büntető jogalkotás egyik klasszikus produktumának tekinthető tényállás túlélte a rendszerváltás utáni, a büntető

---

* Osztályvezető, tudományos főmunkatárs, Országos Kriminológiai Intézet

¹ NAGY László Tibor: *A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai*. PhD értekezés. Miskolc, 2009.

jogszabályokat is radikálisan érintő jogszabály-változtatási dömpinget, sőt új Büntető Törvénykönyvünknek² is immanens részét képezi.

A garázdaság, garázda kifejezések a köznyelvben is általánosan elfogadottak, használtak, nyelvünkben történő megjelenésük óta azonos tartalmat hordoznak. Az első hiteles forrás, amelyben felbukkant a garázda szó, egy 1375-ös oklevél. Ebben melléknévként szerepel és békétlenkedő, durva, erőszakos magatartását jelent. Főnévként az 1527-es Érdy-kódexben jelenik meg első ízben mások háborgatása, viszálykodás tartalommal.³ A szó értelmezése az eltelt évszázadok alatt sem változott, hiszen ma is azt tartjuk garázdának, aki „(részeg vagy felindult állapotban, illetőleg jelleméből folyóan) durván, erőszakosan viselkedő, mások jogait semmibe sem vevő és duhajságában gyakran romboló, kárt okozó személy”.⁴

A garázda melléknév szinonimái: durva, erőszakos, vad, agresszív, féktelen, duhaj, duhajkodó, verekedő, kötekedő, huligán, vandál, krakéler (régies), balhés (szleng), vaddisznó, radó (tájnyelvi); ellentétei: békés, szelíd, rendes. A garázdálkodik ige rokon értelmű szavaiként pedig a következőket jelölhetjük meg: erőszakoskodik, botrányt csap, közbotrányt okoz, randalíroz, pusztít, rombol, dühöng, duhajkodik, huligánkodik, féktelenkedik, zabolátlankodik, krakélereskedik, kapcáskodik (tájnyelvi), kötelőzködik (tájnyelvi), szleng nyelvben: arénázik, balhézik, csikágózik.⁵

Az angol nyelvben a garázdaságra leginkább a rowdyism, ruffianism, truculence, turbulence, bullying szavakat használják.⁶ Nemzetközileg elterjedtnek jellemzően a hooliganism, hooligan kifejezések tekinthetők, amit a világ szinte minden táján megértenek. A XVIII. század végén Londonban huligánoknak nevezték az erőszakos, duhaj személyeket. Ez az elnevezés később általánossá vált mindazokkal szemben, akik közösség-ellenes magatartásukkal tüntetnek.⁷

A garázdaság tehát azok közé az empirikus fogalmak közé tartozik, amelyek a köztudatban viszonylag pontosan körülhatárolva élnek, de amelyek egzakt jogelméleti meghatározása rendkívül nehéz helyzetet ró a tudományra. A köznapi gondolkodás emocionális elemekkel telített, egyszerűnek tűnő tapasztalati fogalmait sokszor problematikus tudományos definíciókkal kifejezni. Az ilyen jellegű megközelítés magában hordozza a törvénynek a köznapi fogalomból eredő intenciójától való eltávolodást; a leszűkítés, vagy a túlzott kiterjesztés lehetőségét. A garázdaság esetén az utóbbi következett be a gyakorlatban, a szubszidiárius tényállás ugyanakkor bizonyos szűkítést is jelent, hiszen az csak akkor alkalmazható, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg.

A jogi szabályozás változásait tekintve megállapítható, hogy büntető és kihágási jogszabályaink korábban különböző helyeken szankcionáltak garázda jellegű cselekményeket. E megoldást azonban az 1950-es években kibontakozó szocialista jogalkotásunk nem találta megfelelőnek és így az 1955. július 1-jén hatályba lépett

² 2012. évi C. törvény

³ A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967. I. kötet, 1029.

⁴ A magyar nyelv értelmező szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960., II. kötet, 994.

⁵ KISS Gábor (szerk.): *Magyar szókincstár*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2001. 304.

⁶ ORSZÁGH László: *Magyar – angol szótár I.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988. 711., *Angol – magyar szótár II.*, 863.

⁷ GERGELY Jenő – MÓCSI László: *A huligánság*. Tudományos Könyvkiadó, Bukarest, 1957. 2.

17. sz. tvr. 7. §-a újszerű bűncselekményként pönalizálta a garázdaságot, amelynek alapján: „Büntettet követ el és egy évig terjedhető börtönnel büntethető az, aki a társadalmi együttélés szabályait semmibe véve garázdálkodik, vagy olyképpen zavarja a közrendet, hogy garázda magatartásával nyilvános botrányt, felháborodást vagy riadalmat okoz”. A minősített esetet – két évig terjedhető börtönbüntetéssel fenyegetve – az valósította meg, aki cselekményét a rend helyreállítása iránt intézkedő hivatalos személy felszólítása ellenére sem hagyta abba, vagy büntetésének kiállításától öt év még nem telt el.

A kodifikáció megvalósulását általános elismerés övezte, mondván, hogy „a garázdaság kifejezett büntetőjogi értékelésével lehetővé vált, hogy most már nevén nevezzük a gyermeket és nem közvetve, kerülő utakon, hanem közvetlen, nyílt támadást indítsunk a garázda elemek ellen a büntető igazságszolgáltatás területén”.⁸

A tényállás megkonstruálásának szükségességét büntetőjogásaink jogi és politikai aspektusból is igyekeztek alátámasztani. A leggyakrabban hangoztatott jogi érvként azt hozták fel, hogy a korábban hatályban lévő jogszabályok nem tudták közvetlenül, a maguk teljességében megragadni és a büntetőjog eszközeivel megvédeni a garázdasággal sértett jogtárgyat;⁹ az egyes törvényi tényállások közötti „légtüres térben” büntetlenül fordulhattak elő azok a garázda jellegű magatartások, amelyek a különböző jogszabályok eléggé pontosan meghatározott elemeit nem merítették ki.¹⁰ Politikai szempontból a garázdaság megalkotását a megváltozott társadalmi viszonyokkal, az új közösségi erkölccsel indokolták,¹¹ valamint hangsúlyozták osztálytartalmát, és a szocialista együttélési viszonyokat védő hatékony eszköznek tekintették.¹²

Ezen túlmenően természetesen nem szabad megfeledkezni arról az inspirációról sem, amit a szovjet példa jelentett. A szovjet-orosz Btk. ugyanis már 1922-ben megkonstruálta a garázdaság tényállását, akkor még a személyiség és az emberi méltóság elleni bűncselekmények közé sorolva, az 1926. évi Btk.-ban azonban már az államigazgatás elleni bűncselekmények fejezetébe áthelyezve. Nem kétséges, hogy a jogalkotó a garázdaság első magyar (és a szovjet szféra többi országában történt) megfogalmazása során figyelemmel volt a szovjet szemléletmódra, mintára, de mechanikus átvételről nem beszélhetünk, mert a tényállások több vonatkozásban lényegesen különböztek egymástól, elsősorban a tárgyi oldal elemei és a büntetési tételek szempontjából.

A garázdaság bűncselekménnyé nyilvánítását követően azonban hamarosan felmerültek azon komoly problémák, hogy milyen magatartásokat kell az új, és mit a korábbi, továbbra is hatályban maradt bűncselekményi, illetve kihágási, majd szabálysértési tényállások alapján elbírálni. Míg ugyanis a különös részi tényállások

⁸ ERDÉSZ László: *A garázdaság büntette a szovjet és a magyar jogban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1958. 56.

⁹ FADGYAS András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. *Kriminalisztikai Tanulmányok*, 8. kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1970. 182.

¹⁰ BÉKÉS Imre: A garázdaság. *Magyar Jog*, 1955/11. 329.; BAKÓCZI Antal: A garázdaság néhány kérdéséről. *Belügyi Szemle*, 1960/10. 708.

¹¹ DEMETER Vilmos: A garázdaság. *Magyar Jog*, 1964/2. 60.

¹² ERDÉSZ: i.m. 48.

jellemzője, hogy az elkövetési magatartásokat meglehetősen pontosan körülírják, addig ez a garázdaság esetében nem történt meg. A jogalkalmazási nehézségeket jól mutatja, hogy a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma 1956 májusában hét, kizárólag a garázdasággal foglalkozó állásfoglalást (141-147 BK) volt kénytelen közzétenni.

Az 1955-ös tényállás két fordulata közül az első a tágabb, a második a szűkebb fogalom. Mindkét elkövetési magatartás leírásában szerepel a „garázdálkodik” illetve a „garázda magatartásával” kifejezés, anélkül, hogy a jogalkotó kifejtene, mit ért ez alatt. A 141. sz. kollégiumi állásfoglalás szerint a garázdálkodás fogalmát a szó köznapi, a köztudatban élő tartalma szerint kell meghatározni. Ez az okfejtés azonban a jogalkalmazók számára az elhatárolási problémákat nem oldotta meg. A legjelentősebb hatást a híres-hírhedt 146. sz. állásfoglalás váltotta ki, amely megteremtette az ún. „motívum-elméletet”.

Eszerint amikor a cselekmény más jogvédele érdekében is sért, de külső megjelenési formájában garázdaságra is utal, az indítóokok és a cél vizsgálata adhat támpontot annak az eldöntésére, hogy az egyéb bűncselekményen felül megvalósult-e a garázdaság büntette is. Ha a személy vagy dolog elleni támadásnak a garázdálkodás köznapi fogalmától eltérő, meghatározott oka van, rendszerint nem garázdasággal, hanem csak egyéb bűncselekménnyel állunk szemben. Tehát ugyanannál a tevékenységnél a motívum jellegétől függ, hogy megvalósítja-e egyéb büntett mellett a garázdaságot is, vagy sem.

1960-ban létrejött a szabálysértési alakzati is, miszerint szabálysértésnek minősült a garázdaság – valamint a közveszélyes munkakerülés és az üzletszerű kéjelgés –, ha az eset összes körülményeire (különösen az elkövetés módjára és az elkövető személyi körülményeire) tekintettel a cselekmény kisebb jelentőségű. (1960. évi 14. sz. tvr. 1. §) Az elhatárolás ennyire elvont, általános szintje a kodifikáció bizonytalanságát tükrözi, amely azonos jellegű cselekmények minden kötöttségtől mentes, hol bűncselekményi, hol szabálysértési minősítésének lehetőségét teremtette meg a gyakorlat számára, összemossa ezzel a jogalkotás és a jogalkalmazás funkcióját.

„A megszilárduló szocialista gazdasági viszonyok talaján alakul ki a szocialista közösségi erkölcs. A dolgozó tömegeket átható szocialista erkölcs viszont maga is előmozdítja a szocializmus építésének sikerét, és az elért eredmények megszilárdítását. A szocialista erkölcs a kíméletlen szabad verseny elvén alapuló kapitalista erkölcs maradványaival vívott ideológiai harcban alakul ki. Jelentőségének a felismerése arra kötelezi a jogalkotót, hogy ezt a harcot büntetőjogi eszközökkel is támogassa, és fellépjen azokkal szemben, akik a formálódó új erkölcs fontosabb normáit: a szocialista közösségi élet magatartási (viselkedési) szabályait kihívó tudatossággal és olyan módon sértik meg, hogy cselekményük a köznyugalom komoly megzavarására alkalmas.” – olvashatjuk az 1961-es Btk. indoklásában a 219. §-nál,¹³ mely több szempontból átformálta a garázdaság tényállását. Megtörtént annak elismerése, hogy a bűncselekmény 1955-ös – és a BHÖ 189/A. pontjába felvett – definíciója a garázdálkodás és

¹³ A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962. 357–358.

garázda magatartás kifejezéseket azok meghatározása nélkül használta, és ezért szükségessé vált a szabatosabb fogalom-meghatározás.

Az új tényállás szerint *„Aki nyilvános helyen olyan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, avagy nem nyilvános helyen tanúsított közösségellenes magatartásával másokban megbotránkozást vagy riadalmat kelt, ha súlyosabb büntett nem valósult meg, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”* (1961. évi V. törvény 219. § (1) bek.)

Jelentős változás, hogy a garázdaság szubszidiárius bűncselekmény lett, így megállapítására már csak akkor kerülhetett sor, ha egyéb, súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg. Az alapeset továbbra is két fordulatot tartalmazott, de az 1955-ös megoldáshoz képest egészen más jelentéssel. Az elkövetési magatartás első változata, a nyilvános helyen történő garázdálkodás alak, míg a második eset, a nem nyilvános helyen való végrehajtás eredmény bűncselekményként került kodifikálásra.

A garázdaság bűncselekményének és szabálysértésének elhatárolása továbbra is szubjektív megítélésű maradt, az 1968. évi I. törvény 93. §-a csupán a Btk.-hoz igazított tényállást tartalmazott, amikor szó szerint megismételte a bűncselekményi definíciót, hozzáfűzve az ismert klauzulát, miszerint is az eset összes körülményére (különösen az elkövetés módjára és az elkövető személyi körülményeire) tekintettel kisebb jelentőségű cselekmény esetén lehetséges a szabálysértés megállapítása. Ezután biztonságképpen még felsorolásra került a bűncselekmény három minősítő körülménye, amelyek fennforgásakor a magatartás nem lehet szabálysértés.

Az 1978. évi Btk.-ban végre megtörtént egy objektív ismérv beiktatása, mivel a garázdaság bűncselekménye már csak kizárólag – akár dolog, akár személy elleni – *erőszakos* elkövetés esetén valósulhatott meg. Ugyancsak a garázda magatartások pontosabb elhatárolásának szándéka vezette a jogalkotót, amikor a *közösségellenes* szó elé a *kihívóan* jelzőt is beiktatta. Hogy ez mennyiben járt sikerrel, az más kérdés. Azonban míg az egyik oldalról az erőszak megkövetelése némileg szűkítette a tényállást, addig másfelől tágult a cselekményi kör, ugyanis a garázdaság az elkövetési helytől függetlenül formális, alak bűncselekmény lett, eredmény bekövetkezésére nincs szükség, elégséges feltétel lett pusztán a megbotránkozás vagy riadalom veszélye. Ennek megfelelően a tényállás a következőként alakult: *„Aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”* (1978. évi IV. törvény 271. § (1) bek.)

A 2009. február 1-jén hatályba lépő – a közrend, valamint az igazságszolgáltatás működésének védelme érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról címet viselő – 2008. évi LXXIX. törvény a garázdaság tényállását is több tekintetben módosította. Új minősítő körülményeket vezetett be, egyúttal minden korábbinál súlyosabb – öt évig terjedő szabadságvesztést jelentő – szankciót írt elő, ha a bűncselekményt csoportosan és a köznyugalmat súlyosan megzavarva, vagy nyilvános rendezvényen követik el. Emellett az elkövetési

magatartás tekintetében – az erőszakos magatartás egységes megítélése céljából, a bűncselekményi tényállást az (5) bekezdéssel kiegészítve – értelmező rendelkezést alkotott. Így törvényi előírást nyert, hogy „E § alkalmazásában erőszakos magatartásnak minősül a más személyre gyakorolt támadó jellegű fizikai ráhatás is, abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására”. (1978. évi IV. törvény 271. § (5) bek.)

2. Ma

Hatályos új Büntető Törvénykönyvünk a garázdaság alapeseti tényállását tekintve nem hozott változást. (2012. évi C. törvény 339. § (1) bek.) A törvény indokolása ugyanakkor megállapította, hogy „A garázdaság csak kirívóan közösségellenes erőszakos magatartás tanúsítása esetén valósítható meg, amely alatt a társadalmi együttélés szabályaival való szembehelyezkedést értjük.” Arra hivatkozással, hogy a garázdaság minősített esetei – habár szubszidiárius bűncselekményről van szó – túlszabályozottak, és akár öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetettek, az egyszerűsítés és ésszerűsítés jegyében megtörtént a minősített esetek újraszabályozása. Ez alapján a garázdaság ismét legfeljebb három évig terjedő szabadságvesztéssel lett büntethető, minősítő körülményként pedig a csoportos, fegyveres, felfegyverkezve, a köznyugalmat súlyosan megzavaró, illetve a nyilvános rendezvényen való elkövetés került meghatározásra. A korábbi Btk.-nak a garázdaság (5) bekezdésében található, az erőszakos magatartásra vonatkozó, értelmező rendelkezését átvette a törvény, de azt a Záró Rész értelmező rendelkezései körében helyezte el, hasonlóan a nyilvános rendezvény fogalmához.

A garázda bűncselekmények megítélésével kapcsolatos problémák kezelését illetően az új Btk. sem jelentett előrelépést, a korábban jelentkező ellentmondások napjainkban is folyamatosan érzékelhetőek és jelen vannak. Úgy vélem, a jogalkalmazás során a garázda magatartások megítélésével kapcsolatosan a legkomolyabb dilemmát a *kihívó közösségellenesség* megállapítása okozza. E határozatlan jogfogalom a garázdaság szubsztanciális elemének tekinthető, hiszen ennek hiányában még a garázdaság szabálysértési alakzata sem valósul meg. Mivel a jogalkotó gyakorlatilag a jogalkalmazásra bízta a fogalom értelmezését, nem véletlen, hogy annak gyakran eltérő explikációjára kerül sor. Hornyák Szabolcs szerint is „A garázdaság tényállásának „kihívóan közösségellenesség” eleme sérti a jogbiztonságot. A kihívóan közösségellenesség megállapítása a jogalkalmazásban meglehetősen esetleges, gyakorlatilag az eljáró szervek diszkrecióján múlik, hogy sor kerül-e a büntetőjogi felelősségre vonásra. A tényállási elem határozatlansága emiatt jogbiztonsági problémákat vet fel, amely szintén azt erősíti, hogy az ilyen jellegű cselekmények bűncselekményként való megítélése nem tartható.”¹⁴

A Kúria 23/2014. számú büntető elvi határozata foglalkozott a garázdaság megállapíthatóságának egyes kérdéseivel. Így kinyilvánította, hogy „Közterületen tanúsított bármely, a közelben tartózkodó személyek által észlelhető erőszakos

¹⁴ HORNYÁK Szabolcs: *A köznyugalom elleni bűncselekmények*. PhD értekezés, Pécs, 2010. 196.

magatartás alkalmas megbotránkozás (felháborodás, megütközés, megrökönyödés) vagy riadalom kiváltására. A garázdaság vétségének tényállásszerűségéhez megkívánt kihívó közösségellenesség azt jelenti, hogy a tanúsított magatartás a környezetre gyakorolt hatása révén közvetlenül és durván sérti vagy sértheti a közösség nyugalmát. A garázda magatartást tanúsító elkövető felismeri, hogy cselekménye a közösség nyugalmanak felindulására alkalmas, ám tettét a közösségi érdek leplezetlen semmibe vételével hajtja végre. Az elkövető által kifejtett erőszakos magatartás esetleges belső, személyes indítéka a garázdaság megállapíthatóságát nem zárja ki, mert a közösségi érdekekkel történő nyílt szembeszegülés a személyes motívumból fakadó cselekményben is megjelenhet.”

Ennek ellenére az utóbbi időben is több ellentmondásos ítélet született a kihívó közösségellenesség tényállási elemének eltérő értelmezése következtében. Ez arra sarkalta a Vas Megyei Főügyészséget 2018-ban, hogy a kérdéskör kutatását kezdeményezze az OKRI-ban. A kutatás során szakmai kerekasztal-beszélgetés megrendezésére is sor került a kérdéskörben járatos ügyészek és bírák részvételével.¹⁵ Az interaktív rendezvényen számos problematikus kérdés, felvetés került terítékre, így többek között a következők: a többlakásos társasházak (panelek) közösségi tereiben, tipikusan a zárt lépcsőházakban kialakult erőszakos magatartásba torkolló szomszédok közötti viták, valamint a szűk családi körben, illetve a belátható/nem belátható udvarokon megvalósult esetek megítélése; az egymozzanatú, pillanatnyi indulatból fakadó cselekmények; szét lehet-e választani a kihívó és a közösségellenes fogalmakat, mit jelent a közösség, illetve a zárt közösség, a társadalmi normák, a társadalom tűrőképességének figyelembevétele, a mikroközösségek erkölcsi normái, szokásai stb. Végső soron az nyert megállapítást, hogy *a bírósági gyakorlat ellentmondásos és inkább enyhülő tendenciát mutat, különösen a kihívó közösségellenesség fogalmának meghatározása körében, amelynek kritériumai továbbra is meglehetősen flexibilisek.*

A garázdaság *az erőszakos-garázda jellegű bűnözés meghatározó deliktuma.* E bűncselekmény kategória mintegy egyharmadát jelenti, az ismertté vált erőszakos elkövetőknek pedig a fele követ el garázdaságot. 2017-ben 10547 regisztrált garázdaság történt, amelyet 11393 bűnelkövető valósított meg. A kiszabott büntetések (7083) közül 2585 (36,5%) volt szabadságvesztés, amelyet 1848 esetben (71,5%) felfüggesztett a bíróság.¹⁶ A bűncselekményi tényállás gyakori – ugyanakkor ellentmondásoktól nem mentes – alkalmazása is azt igényli, hogy az egységesebb jogalkalmazást segítő megoldások szülessenek jogalkotási téren is a közeljövőben.

¹⁵ „A kihívó közösségellenesség értelmezése a bírói gyakorlatban” c. szakmai kerekasztal beszélgetés. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2018. október 17. A rendezvényen 14 ügyész és 10 bíró vett részt az OKRI képviselői mellett.

¹⁶ Adatok forrása: ENYÚBS és OBH statisztika.

3. Holnap

Egykoron a garázdaság tényállása kodifikálásának fő indoka a köznyugalmat zavaró cselekmények teljes körű üldözése, a meglévő joghézagok betöltése volt. Úgy tűnik, e célkitűzés teljesítése „túlságosan jól” sikerült, mivel egy olyan széles hatókörű gumijogszabály született meg, amely az elvégzett csiszolgotások ellenére is rendkívül nagy diszkrecionális hatalmat ad a jogalkalmazó kezébe, és ezért számos ellentmondás, jogbizonytalansági tényező érzékelhető manapság is. A juriszdikció bizonytalanságát jelzi, hogy kísértetiesen hasonló cselekmények minősülnek az igazságszolgáltatás során hol garázdaságnak, hol egyéb bűncselekménynek vagy szabálysértésnek, illetve adott esetben az eltérő értelmezések következtében nem történik elmarasztalás. Úgy vélem, szükséges a túl szélesre tárt keretek összébb zárása, a felhígult, parttalan tényállás szűkítése, egyértelműbb behatárolása. A nullum crimen et nulla poena sine lege alkotmányos alapelvéből következő fontos kritérium a határozatlan büntető törvény és szankció tilalma, azaz a törvénynek pontosnak kell lennie.¹⁷ E követelmény érvényre juttatása napjaink büntetőjogi kodifikációjának is hangsúlyozottan obligatórius szempontjai közé tartozik.

Természetesen felmerül a kérdés, hogy de lege ferenda milyen megoldások képzelhetőek el a jelzett problémák kiküszöbölésére, csökkentésére. A következőkben, a diszpozíció precízebbé tétele érdekében megfogalmazok néhány lehetséges javaslatot, amelyek célja egyfelől az előre kiszámíthatóság, a jogbiztonság garantálása, másfelől az, hogy garázdaság bűncselekménye címén valóban csak a közrendre, köznyugalomra komolyabb veszélyt jelentő cselekmények nyerjenek elbírálást.

A szabálysértési alakzatot ugyanakkor megfelelőnek tekintem, amely alkalmas arra is, hogy a bűncselekményi tényállás szűkítése során felszívjon olyan eseteket, amelyek egyéb bűncselekmények tényállását nem merítik ki. Ezzel kapcsolatosan erősen megfontolandónak és támogathatónak tartom Bócz Endre javaslatát, aki szerint megoldást jelenthetne, „ha azok a büntetőjogilag tényállásszerű cselekmények, amelyeknek a büntetést érdemlősége a büntetőjogi mértékrendszerben – tehát más bűncselekmények általában igazságosnak tartott büntetéséhez viszonyítva – jelentéktelen, és ezért megbüntetésük felesleges, átkerülnének a szabálysértési hatósághoz. Ezt a döntést az ügyésznek kellene meghoznia; ő állapítaná tehát meg egyrészt a büntetőjogi tényállásszerűséget, másrészt azt, hogy a vádemelés felesleges.”¹⁸ Hiszen, amint Bócz Endre a garázdaságra vonatkozó példát is felhoz: „Az a garázdaság, amely csekély mértékben erőszakos és ezért vétségként jelentéktelen a büntetést érdemlősége, a rendzavarások között viszonylag súlyos megítélésre tarthat számot.”¹⁹

¹⁷ DOMOKOS Andrea: *A büntetőpolitika változásai Magyarországon*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Budapest, 2008. 109.

¹⁸ Bócz Endre: A jelentéktelen súlyú bűncselekmények kezeléséről. *Büntetőjogi Kodifikáció*, 2004/2. 31.

¹⁹ uo.

a) *Csak csoportos, illetve meghatározott számnál nagyobb többes elkövetés valósíthatja meg a garázdaságot.*

Megfontolandó példának tűnik e szempontból a Csemegi-kódexben pönalizált magánosok elleni erőszak. E megoldás előnye, hogy az egy-két személy által megvalósított, kevésbé félelemkeltő cselekményekkel szemben, a valóban fajsúlyosabbnak tekinthető – jelenleg minősített esetet képező – csoportos akciók nyernének büntetőjogi értékelést. Kevesebb elkövető esetén, kár vagy sérülés okozásakor természetesen fennállna a büntetőjogi felelősség rongálás vagy testi sértés okozása miatt, ilyen eredménnyel nem járó, garázda jellegűnek tekinthető esetekben pedig minden bizonnyal elegendőnek tűnik a garázdaság szabálysértéséért történő felelősségre vonás.

b) *A tényállás leszűkítése kizárólag a személy elleni erőszakos cselekményekre.*

Dolog elleni támadások esetén ugyanis legtöbbször kár is keletkezik, így rongálás miatt lehet az elkövetőt szankcionálni. A kevés fennmaradó, dolog elleni támadással kárt nem okozó, vagy a saját tulajdonban álló dolgot rongáló magatartást pedig adott esetben szabálysértésként lehetne értékelni. E javaslat elfogadása azzal a pozitív hatással is járna, hogy a garázdaság bűncselekménye „igazi” erőszakos bűncselekménnyé válna, valóban szervesen tartozna az ezáltal „vegytisztává” váló erőszakos bűnözés kategóriájába, hiszen a többi odatartozó deliktum is kizárólag személy elleni erőszakos magatartással követhető el. Így a bűncselekményi alakzat Janus-arcúságának megszűnésével együtt „hivatalosan” is erőszakos bűncselekményeknek lehetne nevezni a jelenlegi, kényszerűségből kissé erőltetettnek tekinthető „erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények” elnevezésű kategóriát. A már említett szakmai kerekasztal beszélgetésen – kérdőíves felmérés alapján – a jelenlévő jogalkalmazó szakemberek a garázdaság tényállásának megváltoztatását illetően leginkább ezt a megoldást preferálták.

c) *Materiális bűncselekmény konstruálása.*

A magatartás következményeit illetően tehát ne legyen elegendő a megbotránkozásra vagy riadalomra való alkalmasság, a veszélyeztetés, hanem ezek valamelyikének mint eredménynek ténylegesen be is kelljen következnie. E – korábban részben már alkalmazott – koncepció ellen szól az, hogy bizonyos esetekben aránytalan nehézséget jelentene, vagy szinte megoldhatatlan volna olyan tanúk felsorakoztatása, akik bizonyítékul szolgálnának a megbotránkozás vagy riadalom bekövetkezésére, másrészt pedig előtérbe kerülne szubjektív értékítéletük a köznyugalom objektív oltalmazásának szempontjával szemben.

d) *Elkövetési motívum tényállási elemmé tétele.*

E megoldás elvileg jól szolgálhatná, hogy valóban csak a ténylegesen durva, a közösséggel gátlástalanul szemben álló cselekmények minősüljenek garázdaságnak, figyelembe kell venni azonban, hogy ez az esetek zömében szinte kilátástalan nyomozati, bizonyítási terhet jelentene. A gyakorlatban történő alkalmazásának kísérlete már a korábbiakban sem volt sikeres. Minden bizonnyal az elkövetők arra hivatkoznának, hogy semmiképpen sem valamilyen garázda indítók, hanem kizárólag személyes motívum játszott szerepet cselekményük elkövetésében, amit nehéz lenne megcáfolni. (Végső esetben akár arra is hivatkozhatnának, hogy összetévesztették a sértettet haragosukkal.)

e) A garázdaság bűncselekményi tényállásának eltörlése.

E meglehetősen radikálisnak tűnő lehetőség sem rengetné meg véleményem szerint a közbiztonságot, valójában nem jelentene dekriminalizációt, hiszen alig van olyan cselekmény, amely a garázdaság hinterlandjaként ne merítené ki valamely más bűncselekmény vagy szabálysértés tényállását is egyszersmind. A garázda jellegű elkövetést pedig a büntetés kiszabása során lehetne súlyosító körülményként értékelni, vagy esetleg egyes bűncselekmények minősített esetei közé felvenni. E véleménnyel ért egyet Hornyák Szabolcs is, akinek határozott álláspontja szerint „a garázdaság, mint bűncselekmény felett eljárt az idő”.²⁰

Álláspontom szerint a legmegfelelőbb megoldás a fenti a) és b) pontban vázolt változtatás egyidejű alkalmazása lenne, amely leginkább megfelelne a törvényhozó kinyilvánított akaratának, valamint hatékonyan szolgálná az egységes jogalkalmazást, kielégítené a konzekvensebb jog-összehasonlítás, a tudomány és a tiszta kriminológiai-kriminálstatistikai csoportképzés szempontjait is. Ebben az esetben a csoportos elkövetés megszűnne mint minősítő körülmény, mivel az alapeseti tényállás részévé válna.

A kérdéskör továbbra sem tekinthető lezártnak, amit jelez az érzékelhető jelentős szakmai érdeklődés és a jogalkalmazói álláspontok gyakori ütközése is. Egységes, optimális megoldás kialakításáról és megfogalmazásáról még nem beszélhetünk, de szükségesnek érzem kodifikációs lépés megtételét. A jogállamiság egyik alappillérenek számító jogbiztonság szempontjából is szükséges lenne a túl szélesre tárt keretek, a kiszámíthatatlan, több határozatlan jogfogalmat tartalmazó, a normavilágosságot sértő, parttalan, gumijogszabály-jellegű tényállás szűkítése, a határvölgyek egyértelműbb kijelölése.

---

²⁰ HORNYÁK: i.m. 173.